

Binnenschoolse maatschappelijke stages

Er is iets aan de hand met de verplichte Maatschappelijke Stage (MS) in het voortgezet onderwijs. Deze is door het kabinet Balkenende IV geïntroduceerd als een vorm van 'community service' (Plan van Aanpak 2007):¹ de middelbare scholier gaat 72 uur lang de maatschappij in om daar vrijwilligerswerk te doen. Maar inmiddels heeft het ministerie de definitie van de maatschappelijke stage verruimd. Volgens de door OCW gesponsorde MS-website gaat het nu om: een vorm van leren binnen of buiten de school, waarbij leerlingen door middel van vrijwilligersactiviteiten kennis maken met en een bijdrage leveren aan allerlei aspecten en onderdelen van [de] samenleving.² Door het ministerie wordt dus uitdrukkelijk de mogelijk geopend dat leerlingen door een stage binnen de school aan hun MS-verplichtingen voldoen. Waar komt dat idee ineens vandaan?

Het idee van een binnenschoolse stage komt niet volledig uit de lucht vallen. In het Plan van Aanpak (2007 p.101) werd de mogelijkheid opengelaten dat ook binnenschools vrijwilligerswerk met MS-uren gehonoreerd zou worden, bijvoorbeeld deelname aan de redactie van de schoolkrant.¹ Doch daarbij werd vooral aan werkzaamheden gedacht dat niet rechtstreeks met het onderwijs te maken hebben. Maar ondertussen rijpte het idee dat de maatschappelijke stage ook rechtstreeks binnen het onderwijs zou kunnen worden ingepast.

Juli 2006 publiceerde Erik Luigies een boekje over *Peer Support*: het inschakelen van ouderejaars leerlingen bij de begeleiding van jongerejaars.³ Eind maart 2008 opende staatssecretaris Van Bijsterveldt een congres over dat onderwerp.⁴ 'Het mes snijdt aan twee kanten', juichte zij: peer support is goed voor leerlingen, voor docenten en voor het management. Enkele dagen later kon Luigies aan zijn interlokale *Kenniskring Peersupport* melden dat het Kabinet besloten had binnenschools 'peer support and mentoring' als maatschappelijke stage te erkennen.⁵

Leerlingen als gratis arbeidskracht binnen het onderwijs. Dat is het wenkend perspectief voor het ministerie. Inmiddels is de stichting *Kenniscentrum Peer Support* opgericht, ongetwijfeld met subsidie van datzelfde ministerie. Op de website van het Kenniscentrum vormt de maatschappelijke stage één van de speerpunten om leerlingen, als onbetaalde stagiair dus, in het onderwijs van de eigen school in te schakelen.⁶ En bij het uitzetten van pilotprojecten voor de ontwikkeling van *good practices* op het gebied van de maatschappelijke stage (2008/09) heeft het ministerie uitdrukkelijk laten weten dat pilootaanvragen rond binnenschools *peer support* en *peer mentoring* een goede kans zouden maken.⁷

Ik wil het hier niet hebben over de voors en tegens van *peer support* (en *peer mentoring*). Ik kan me voorstellen dat hier inderdaad mogelijkheden liggen om de meer-getalenteerde leerlingen uitdagende 'verrijkingstaken' te bieden, die aan hun eigen ontwikkeling (of zelfs aan hun eigen schoolsucces) bijdragen. Maar het lijkt me ongewenst dat zij via het vervullen van dergelijke taken een beloning in MS-uren zouden toucheren:

1. Er wordt geweld gedaan aan één van de doelen (c.q. nevendoele) van de maatschappelijke stage: dat leerlingen als vrijwilliger werkervaring opdoen in maatschappelijke sectoren *buiten de eigen school-omgeving*.
2. Een cruciaal kenmerk van verrijkingstaken voor getalenteerde leerlingen is dat dergelijke 'honours-taken' *bovenop de minimumeisen van het normale curriculum* komen. Maar hier wordt echter de weg geopend voor het geven van vrijstellingen van een regulier programmaonderdeel (de buitenschoolse maatschappelijke stage) als leerlingen bereid zijn binnenschoolse verrijkingstaken te verrichten. In wezen worden zij dubbel beloond: enerzijds met een honourscertificaat en anderzijds met een vrijstelling van de reguliere maatschappelijke stage.⁶
3. Peer support beantwoordt wel aan het MS-criterium dat het om vrijwilligerswerk moet gaan, maar het voldoet niet aan het criterium van *belangeloos* vrijwilligerswerk. De voorstanders van peer support claimen juist dat het uit een oogpunt van schoolvorderingen uiterst leerzaam voor de supporteur is, hetgeen ook tot uitdrukking wordt gebracht met het bovengenoemde honourscertificaat. Bovendien hebben leerlingen er belang bij door het verrichten van supporttaken in een goed blaadje bij de leraren van hun school te komen.
4. Met het oog op de handhaving van de kwaliteit van de maatschappelijke stages is het ongewenst dat een instantie die stageplaatsen aanbiedt, tegelijkertijd ook verantwoordelijk is voor de goedkeuring van die stageplaatsen en voor de controle of de leerling aan zijn of haar stageverplichtingen voldaan heeft: er treedt *ongewenste rolvermenging* op tussen de school als werkgever van stagiairs en de school als eindverantwoordelijke voor hun opleiding en vorming.
5. In zoverre als de school het tot haar taak rekent leerlingen te adviseren bij de keuze van hun maat-

schappelijke stages, komt de *onafhankelijkheid van haar adviesfunctie* in het gedrang: zij kan immers haar eigenbelang (recruitering van gekwalificeerde peer supporteurs) laten prevaleren boven het belang van haar advisees (de keuze van een stage die optimaal bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling).

Conclusie: het vervullen van taken op het gebied van *peer support* of *peer mentoring* moeten hetzij gewoon met een financiële vergoeding dan wel met een honourscertificaat worden beloond. Het is ongewenst dat de inspanningen van leerlingen op het gebied van community service (de maatschappelijke stage) daartoe misbruikt worden. Van tweeën één:

- men handhaaft de eis dat een maatschappelijke stage een vorm van belangeloos vrijwilligerswerk is en men laat niet toe dat *peer support* of *peer mentoring* daarin wordt ondergebracht;
- óf men stelt slechts als eis (a) dat de maatschappelijke stage een vorm van maatschappelijk productief werk is, hetzij in het vrijwilligerswerk dan wel in werkzaamheden die op één of andere wijze gehonoreerd worden, en (b) dat de leerling in een stageverslag op dat werk gereflecteerd heeft. In dat geval zal niet alleen *peer support* en *peer mentoring*, maar ook een betaald baantje als maatschappelijke stage geaccepteerd worden.⁸

Wes Holleman

weblog onderwijs 11-4-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ http://www.minocw.nl/documenten/75848_compleet.pdf (november 2007)

² <http://www.samenlevenkunjeleren.nl/scholen/Praktische%20informatie/Beleid%20OCW/Wat%20en%20waarom.doc/>; zie ook de *Maatschappelijke Stagekrant* (13/8/2007), waarin reeds een voorschot op het idee van binnenschoolse stages werd genomen (URL: <http://www.maatschappelijkstagebureau.nl/welkom/DEF%20MSK%201.pdf>).

³ <http://cinop.brengtlerentotleven.nl/downloads/publicaties/A00345.pdf>

⁴ <http://cms.dordrecht.nl/leerpark?waxtrapp=lswkwDsHaKnPfcGaBkBasvWhuvW>

⁵ <http://www.peersupport.nl/Media/download/14997/Verslag%20Kenniskring%20Peer%20Support%201-04-2008concept%20wim.pdf>

⁶ <http://www.peersupport.nl/Page/sp1649/index.html>

⁷ http://www.samenlevenkunjeleren.nl/scholen/Pilots/Veelgestelde%20vragen/index.html#3_wat_willen_we_leren_van_pilot

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=180>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=609>